

Vivim a una societat del malbaratament. A la comunitat que genera més residus per persona i any. Els fems, com evitar-los i com tractar-los, perquè puguin ser aprofitats, continua sent un problema al qual s'han aplicat mesures correctores, però no definitives. I no obstant això, els residus han deixat de ser a la primera plana dels mitjans de comunicació. Només de tant en tant, quan alguna pana posa en evidència el sistema, se'n parla. El debat sobre la incineració sembla cosa del passat. Durant anys els residus foren un gran maldecap per a la societat balear. Ho són encara, però cada cop menys o, si més no, és un problema en vies de solució. El Govern ha transferit les principals competències als consells insulars que són els que s'encarreguen de dur a la pràctica tots els projectes. Però no per això, la direcció General de Qualitat i Medi Ambient - hereva de la Direcció General de Residus de l'anterior legislatura- es plega de mans.

Hom pot dir que les seves competències són residuals, però... vaja residus! Afecten els perillosos i, endemés, s'han engegat plans com el de neteja del litoral que ha de millorar substancialment la qualitat de les aigües de bany. Ventura Blach, al capdavant d'aquesta direcció general, ha de vigilar, també, per la netedat de l'atmosfera. Els residus no són només sòlids o líquids sinó que també cal parlar de les emissions de gasos contaminants que contribueixen a l'escalfament de la Terra i, per tant, al canvi climàtic. Respon abans que li fem cap pregunta. Té la lliçó apresada.

Competències residuals

Sebastià Verd

-Con vostè sap la nostra competència és, essencialment, sobre els residus perillosos. La competència sobre residus sòlids urbans està transferida als consells insulars. El Consell de Mallorca ja compta amb un pla de residus des del 2000, el d'Eivissa i Formentera és de l'any següent, i el de Menorca, ha passat la informació pública però encara és pendent d'aprovació, la qual cosa fa que s'apliqui, de moment, el Pla de residus que es va fer el 1993. En aquest sentit, en matèria de residus perillosos tenim en estudi el Pla director, està encarregat i una vegada s'hagi enllestit intentarem dur-lo a terme... bé a través d'un pla o d'un decret per donar solucions. De moment funcionam a partir d'una sèrie de sig, que són sistemes integrats de

gestió, com Ecoembes, que s'encarrega dels envasos. Són els mateixos fabricants d'envasos que han muntat un sistema integrat per poder fer la recollida. Tenim també els "fito", els fitosanitaris. El sig d'Ecovidrio i, també el sigre, que és el de farmàcies. Quant a la recollida de piles vàrem firmar un contracte amb una empresa especialitzada que se n'encarrega, un gestor que fa la recollida a totes les Illes. Aquest és el fonament del que serà el Pla director o el decret. Pensi que hi ha un altre residu perillós que és el vehicle que ja té el seu propi decret, aprovat el novembre del 2003 per a tot l'Estat, per a "vehicles fora d'ús", on es preveu la creació de centres especialitzats per a reciclatge. A Mallorca ja funcionen. En tenim vuit o nou d'autoritzats. Com també funciona, per als olis, un pla de subvencions de la Conselleria de Medi Ambient per al seu transport des de les Illes a la Península, on es reaprofiten.

Pla de xoc contra els residus a la mar

Enguany la Conselleria de Medi Ambient ha posat en marxa un ambiciós pla sobre la qualitat de les aigües de bany l'objectiu del qual és establir un sistema integral de neteja del litoral. Abasta algunes milles mar endins i molta costa, fins a un total de 384 platges a totes les Illes. Per dur-lo a terme es disposa d'un avió, una central d'informació i una quarantena d'embarcacions que recullen el fems a la mar.

Des de l'aire es fa una inspecció diària sobre els residus que suren i s'informa de la seva localització. La central processa les dades i les remet a les embarcacions que es desplacen als llocs on s'han localitzat els focus de contaminació.

Aquest sistema ha permès recollir prop de 250 tones de residus provocats per l'acció de l'home. El 13% eren de fusta, el 5,6% de matèria orgànica, el 0,5% d'olis i el 70,3% per cent de plàstics que, d'acord amb aquestes dades, s'han convertit en una autèntica plaga.

OFICINA DE RESIDUS I PIA

-Si em permet la broma, en residus el Govern ha passat a tenir una competència residual, no és així?

-Sí, perquè el gruix dels residus són els urbans, que els consells resolen molt bé a través dels seus propis plans i mètodes de gestió. Però no pensi que siguin competències residuals, en residus sí, però gens marginals. Els anomenats residus perillosos mereixen un tractament molt especial. I, endemés, duim a terme altres tasques molt importants com és el compromís que hem contret amb la societat per mantenir neta la costa de les Illes o en qüestions de contaminació ambiental. L'emissió de gasos a l'atmosfera ja sigui per les instal·lacions industrials, com

són les centrals elèctriques, els cotxes o els avions no només provoca efectes sobre l'escalfament global del planeta sinó que és, de fet, un residu que cal controlar. Tenim, sens dubte, molta tasca a fer. I endemés nosaltres, des del Govern, tenim la responsabilitat de marcar les pautes que segueixen els altres organismes i mantenim la capacitat inspectora per garantir el compliment dels objectius.

-A la passada legislatura hi va haver molts de problemes amb els residus d'obres, els enderrocs, amb manifestacions davant la Conselleria i del Consolat. Quina és la situació actual?

-Els enderrocs també són competència dels consells. El Pla director d'enderrocs del Consell de Mallorca s'acaba d'aprovar.

"L'oficina virtual ens permet acostar a les cases i a les empreses tota la informació sobre residus que necessiten els ciutadans"

-Els queda, ha dit, la capacitat planificadora i inspectora...

-Exactament planificadora, no. Almenys pel que fa als residus sòlids. La capacitat planificadora en aquest terreny va ser transferida als consells insulars. I així ho han fet. Evidentment, nosaltres tutelam aquests temes i per això funcionen les comissions mixtes que es creen entre el Govern i cadascun dels consells per fer un seguiment sobre el desenvolupament de la competència transferida.

-També fan una feina d'informació. Per exemple amb l'Oficina de Reducció de Residus que han creat i d'una manera especial, a través de la seva pàgina web.

-Cert, a través de l'Oficina de Residus feim una tasca, crec que prou bona, d'informació, però si es fixa bé no incidim sobre les competències dels consells, sinó que ens centram sobre les nostres, sobre el règim de sancions, sobre abocaments... residus perillosos, autoritzacions als gestors de residus... Informació per als mecànics, transportistes, fusters... Hi ha molta feina a fer i sovint passa desapercebuda, perquè s'ignora tot el que hi ha rere una determinada activitat. És el cas, per exemple, de la fusta. S'empren molts de productes químics per al seu tractament, productes que provoquen residus que han de ser tractats... Hem de conscienciar la població i, en aquest sentit, l'Oficina, sobretot l'oficina virtual, ens permet acostar a les cases i a les empreses tota la informació sobre residus que necessiten tant els ciutadans com els empresaris. Un exemple pràctic: pot ser que a un moment determinat una persona tenguí a ca seva un pot de pintura i no sàpiga què n'ha de fer, la qual cosa fa que sigui temptat a tirar-lo als fems i no hi ha res pitjor. El que ha de fer és posar-se en contacte amb l'Oficina i allà li diran què ha de fer. O, en cas de residus empresarials, l'informaran sobre els gestors autoritzats per retirar tal o qual producte. Tant l'Oficina de Residus com el Punt d'Informació Ambiental, estan per a això. Per donar informació puntual a tothom que ho precisi, tant sobre temes de la nostra competència com sobre els consells, si bé en aquest cas el que es farà és dir-los com ha de fer per entrar en contacte amb la institució o servei corresponent.

ALERTA PERMANENT

-Sembla que cada cop hi hagi més normes a complir.

-És lògic. Els residus, siguin els que siguin, no podem acaramular-los a un racó. A les societats antigues pot ser fos possible, però avui no. Hem arribat a un grau de saturació que ens va filar molt prim. No ens podem descurar. Per això, nosaltres tractam d'estar al dia. Feim un seguiment exhaustiu de les normatives, també de la normativa europea, perquè cada dia n'hi ha més, per les raons que li deia abans. És el cas de les Rae, els residus elèctrics electrònics. També de les geleres que quan deixen d'usar-se cal que se'ls retiri el gas, que és contaminant, per a la seva transformació. Hi ha molts d'exemples com aquest. Hem d'anar molt alerta en totes aquestes qüestions i, endemés, hem de seguir el principi europeu de qui contamina paga. Qui finalment han de pagar el tractament del gas de les geleres han de ser els seus fabricants, perquè ells al cap i a la fi són els responsables primers de la contaminació. Però, és clar, tot això reque-

reix un gran esforç per legislar, per fer complir la llei, per organitzar i per conscienciar.

-Quan es tracta de residus molt concrets, com les piles, o els vehicles usats, qui se n'ha de fer càrrec?

-Com li he dit el principi és que qui contamina ha de pagar, però tot depèn de l'ús que se'n pot fer dels residus. N'hi ha que són reutilitzables. Entorn dels residus s'hi mou una activitat econòmica cada cop més important, i això pot significar un estalvi important a l'hora d'haver de pagar el tractament. En qualsevol cas, pel que fa als residus perillosos, ens movem mitjançant gestors autoritzats. En el cas dels olis hi ha gestors que els recullen, però, és clar, les dimensions de les Illes fa que no sigui rentable construir-hi plantes de tractament. Això fa que hagin de ser traslladats a València. El transport encareix la solució, la qual cosa obliga que la Conselleria hi intervengui amb subvencions. Per als residus també hi ha el problema de la insularitat.

-Si el mateix mercat no soluciona el problema, no hi ha més remei que la intervenció directa del Govern o de les subvencions?

-Efectivament. És el cas de les piles. El Govern té contractat el seu gestor que ha instal·lat 1.800 punts de recollida a totes les Illes, a col·legis, comerços, institucions... que són una espècie de bústia de color groc. No ens queda més remei que fer una política subsidiària, perquè els residus no es poden deixar a l'ou. Les piles no poden anar als contenidors de residus urbans... En general, però, el sistema funciona prou bé. Fa uns anys els residus eren un problema greu a les Illes, però avui, si més no, hi ha prou controls perquè ja no sigui tan greu. Jo m'atreveixo a dir que el 80% de tots els residus que es produeixen són sota control i que feim feina sobre la resta.

AIGÜES DE BANY

-Potser és per això que ara tenen més temps per dedicar-se a qüestions com la neteja del litoral.

-Aquest és un altre tema destacat. Quan vàrem començar el nostre mandat, vàrem que aquest era un buit important. L'estiu de l'any passat va ser nefast pel que fa a la brutícia que hi havia a la mar. Cada dia, tots els mitjans de comunicació es feien ressò d'aquesta qüestió. Hi havia moltes queixes i, lògicament, s'esperava una resposta de la nostra part. A la Conselleria de Medi Ambient vàrem rebre l'ordre expressa del president Matas per posar fil a l'agulla. Així va néixer l'estratègia actual, que és un pla que abasta no només la neteja de les platges sinó de la qualitat de les aigües de bany. És un pla ambiciós, que ja s'havia iniciat a altres comunitats com la catalana i la valenciana, i de moment ens dona un resultat extraordinari. Cada dia tenim informació dels residus que recullen les barques i dels diferents tipus de deixalles.

-És un sistema que funciona?

-I tant. Tot està coordinat. Un avió vigila i informa des de l'aire, un sistema informàtic recull la informació, la processa i la remet a les embarcacions. Això va fer que els dos primers mesos de funcionament es poguessin recollir 133 tones de residus de tot tipus, però ja el mes d'agost

la recollida començà a minvar. Entre juliol i agost hi va haver, si no ho record malament, devers 20 tones de diferència, la qual cosa vol dir que molts dels residus ja eren a la mar, al fons o surant, des de feia molt de temps, potser anys.

-D'on vénen aquests residus?

-No ho sabem. És evident que una bona part té el seu origen a les Illes mateixes, abocaments incontrolats, descuits, inconsciència de molta gent que tira els fems a la mar sense tenir en compte que molts dels residus no es degradaran i que la seva acumulació causarà un impacte ecològic molt fort, a més d'embrutar les platges i provocar una mala imatge, la qual cosa és molt perjudicial per a un arxipèlag que depèn del turisme. Tots els esforços que nosaltres fem seran inútils si els ciutadans no tenen una actitud responsable i respectuosa amb relació a la mar...

- Però deia que no saben d'on vénen.

-Li deia que és evident que nosaltres mateixos, els illencs, som els primers responsables de la brutícia que hi ha al nostre litoral, però que no tot el fems que sura a les Balears prové de les seves costes. La mar Mediterrània és un gran femer i els corrents fan que els residus vagin d'un extrem a l'altre. Hem vist envasos etiquetats en totes les llengües del nostre entorn. Per això hem signat un conveni amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques i l'IMEDEA per fer un estudi sobre l'origen dels residus. Ja s'ha començat i es preveu que estigui acabat en tres anys. Llavors sabrem d'on vénen amb exactitud, perquè allò que no podem fer és llevar i llevar fems tota la vida sense saber qui n'és el responsable. Si ve de la nostra costa, llavors hi hem de posar les mesures adients, més control o, per exemple, el pla de xoc que hem duit a terme sobre tots els emissors de les depuradores que aboquen les aigües a la mar.

-I com ho faran per conscienciar la gent perquè no embruti la mar?

"Entorn dels residus s'hi mou una activitat econòmica cada cop més important i això pot significar un estalvi important a l'hora d'haver de pagar el tractament"

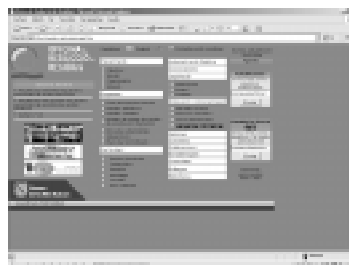
-Tenim projectes. L'any que ve, si Déu ho vol i Maria, implantarem la campanya de neteja, el pla sobre la qualitat de les aigües de bany amb una campanya directa sobre els usuaris de ports esportius i navegants. Hi haurà unes barques que repartiran fullets i que informaran sobre la manera de llevar-se del damunt el fems. S'informarà sobre els punts de recollida que hi ha a cada port. Però si no n'hi ha prou d'informar, llavors utilitzarem els bons contactes que tenim amb la Guàrdia Civil de la mar, perquè actuï i sancioni els infractors.

CONTAMINACIÓ ATMOSFÈRICA

-La contaminació no només és a la mar o a terra ferma sinó també a l'aire. Pot ser que els gasos no siguin un residu visible con els fems que recullen les barques o els serveis de recollida urbana, però hi són i contribueixen al canvi climàtic.

-La Conselleria de Medi Ambient va encarregar un estudi sobre la contribució de les

L'Oficina de Reducció de Residus

Pàgina web de l'Oficina de Reducció de Residus.

Un dels objectius de qualsevol política mediambientalista amb relació als residus és la seva reducció. Per això, des del Govern s'ha creat una Oficina de Reducció de Residus que és una eina fonamental per informar els ciutadans. S'hi poden fer consultes directes (carrer de la Infanta Pau, 10 de Palma), per telèfon (971 774 749) o a través de la seva pàgina web (<http://residus.caib.es>).

En definitiva és una oficina d'informació i d'assessorament que s'adreça a les administracions locals, empreses i públic en general sobre com minimitzar els residus perillosos i la seva gestió. Pretén impulsar mesures dirigides a la reducció i fomentar l'ús de productes reciclables, reciclats i no tòxics, així com fer conèixer les iniciatives de la Conselleria de Medi Ambient sobre residus.

Balears al canvi climàtic, que ja està pràcticament fet. Potser pugui ser presentat aviat, d'aquí a un o dos mesos. Ja sabem, però, que l'estudi assenyalava com a principals culpables de la contaminació atmosfèrica els sectors elèctric i dels transports. I en aquest sentit el Govern ja fa feina transversalment. Per exemple, en el Pla director de transports, que és un pla que si es du a terme com toca i si es pot arribar al final serà una aposta clara pel transport públic, pel tren, però no només pel ferrocarril sinó pel ferrocarril elèctric. Amb més connexions i amb més comoditat, perquè els ciutadans d'aquestes illes no necessitin usar el transport privat. I també, el Pla director d'energia que serà modificat per incloure a més del gasoducte, que ja hi era, la connexió per cable submarí amb

"La mar Mediterrània és un gran femer i els corrents fan que els residus vagin d'un extrem a l'altre. Per això hem signat un conveni amb el Consell Superior d'Investigacions Científiques i l'IMEDEA per fer un estudi sobre l'origen dels residus"

Balears al canvi climàtic, que ja està pràcticament fet. Potser pugui ser presentat aviat, d'aquí a un o dos mesos. Ja sabem, però, que l'estudi assenyalava com a principals culpables de la contaminació atmosfèrica els sectors elèctric i dels transports. I en aquest sentit el Govern ja fa feina transversalment. Per exemple, en el Pla director de transports, que és un pla que si es du a terme com toca i si es pot arribar al final serà una aposta clara pel transport públic, pel tren, però no només pel ferrocarril sinó pel ferrocarril elèctric. Amb més connexions i amb més comoditat, perquè els ciutadans d'aquestes illes no necessitin usar el transport privat. I també, el Pla director d'energia que serà modificat per incloure a més del gasoducte, que ja hi era, la connexió per cable submarí amb

la Península. Això reduiria l'activitat de la central d'es Murterar, a Alcúdia, que és un dels principals punts d'emissió a Mallorca de gasos que produeixen l'efecte hivernacle.

-Però es fan més carreteres...

-La realitat és la que és, les carreteres són necessàries, com ho és el ferrocarril. Si hi ha un bon transport públic, no perquè hi hagi més carreteres s'usarà més el cotxe, sinó que el trànsit serà més segur. El que s'ha de fet és potenciar els aspectes positius tant de les carreteres com del tren. I amb relació a això fomentar els vehicles mixts, els dièsel en lloc dels de benzina... Totes aquestes coses formen part de la nostra agenda de treball. I, pot creure'm si li dic que hi fem molta de feina.

-Hem de complir amb Kyoto?

-És clar que sí. Kyoto és un compromís de tota la humanitat. Espanya l'ha firmat, però en qualsevol cas, com vostè sap, el Pla d'assignació nacional ha deixat exemptes Balears i Canàries, Ceuta i Melilla, fins l'any 2008, de manera que tant les elèctriques com les cimenteres no tenen assignada quota fins a aquesta data, perquè és difícil, o fins i tot impossible, poder reduir emissions si no hi ha una sortida alternativa. Aquesta arribarà quan es pugui emprar un combustible menys contaminant com és el gas, és a dir amb el gasoducte, o quan una part de l'electricitat ens arribi de fora amb el cable. Amb això no vull dir que no s'ha de fer res més llavors. No, de cap manera... tots som responsables del canvi climàtic i tots hem de contribuir a solucionar aquest greu problema del món. Em consta que tant la cimentera com GESA a les seves centrals fan moltes d'inversions per reduir la contaminació. Per la nostra part, pens que la conselleria estarà en condicions de presentar l'any que ve tot un seguit de mesures per reduir les emissions, tot i que fins d'aquí a quatre anys siguin mesures voluntàries per a les indústries i ciutadans de les Balears.